

féle Österreichische Schulordnung a Bánságra is kötelezővé lett, s ezáltal az iskolaügy fejlődésnek indult.

Szerzőnk megismertet a hasznossági elv alapján felépített s a központozító állambatalom érdekét szolgáló Schulordnunggal s keresztülvitelével. A görögkeleti iskolákban azonban nehézségek merültek fel, úgyhogy a bécsi államtanács az ügy hosszú megvitatása után kibocsátott fejedelmi pátenst alapján intézkedett. Külön-külön ismerteti a szerző a katonai határőrvidék iskoláit. Itt is nemzetiségek szerint voltak német, szerb és román elemi iskolák. Céljuk írni-olvasni tudó altisztek képzése volt. A német iskolába a görögkeleti vallásúak is szívesen járatják gyermekeiket, mert a német nyelvnek hasznát látták. Itt az elemi ismereteken kívül algebrát, mechanikát stb.-t is tanítottak, különben az említett Schulordnungot követték. Szerzőnk statisztikai összeállításából kitűnik, hogy az iskolák felvirágoztak, számuk megháromszorozódott, a tanulók létszáma is emelkedett.

A Bánság visszacsatolása (1779) után a Ratio Educationis itt is életbe lépett. A szerző behatóan foglalkozik a keresztülvitel akadályával, főleg a magyar nyelv tanítását illetően. II. József központozító törekvéseit esetelvé áttér a nemzeti visszahatás korára, végül a XVIII. század tanügyét méltatja. Kár, hogy a statisztikai táblázaton (181. l.) feltüntetett helységneveket csak németül adja, hiszen munkája mégis csak minálunk tarthat számot a legnagyobb érdeklődésre, tehát már csak azért is oda kellett volna tenni a magyar helységnevet a régen feledésbe ment német elnevezés mellé, mert így a munka tanulmányozójának helységnevtárra lesz szüksége.

A mű végén térképet csatol a szerző a bánsági iskolák feltüntetésére. A munka kiadásáért a magyar tanügy is köszönettel tartozik Kallbrunner József bécsi kamarai levéltári igazgatónak, mert az értékes mű a magyar pedagógiai irodalmat is gazdagítja.

Relković Néda.

Fritz Willenweber: Altgermanische Erziehung. Hamburg, 1935. (174 l.)

A mai (harmadik) német birodalomban a nemzeti szocialista célkitűzésnek megfelelően élénk irodalmi tevékenység észlelhető a német nép őskorának és történetének föllevenítése érdekében. E nagyszámú megnyilatkozás keretében tartozik a címbeli munka is, amelynek szerzője az izlandi sagák és egyéb korabeli források felhasználásával első vállalkozásként igyekszik a régi germánok nevelésügyére világosságot vetni (*saga*: skandináv irodalmi műfaj, főleg ama korbéli történeti tárgyú prózai elbeszélések). Foglalkozás és értelmi fejlődés szerint három egymás fölé rendelt, de azért kapcsolatos népi kört, osztályt különböztet meg és mutat be hosszmetzetben: a paraszt, a harcos és a magasabb értelemben vett értelmiségi osztályt, amelyek nem különülnek el a középkori „rendek” szerint, hanem inkább egymásból szelekció útján keletkező hármas egységet alkotnak. A szabad parasztságból mint őselémből szükségképpen a harcosok osztálya alakul ki, amely mindenkor helytáll a maga és az atyafiság (*Sippe*) becsületéért és vagyonáért. Ebből válnak ki idővel azok, akik jogi és történeti ismereteik és életbölcseiségük alapján a vezetésre hivatottak.

A gyermeket, ha az apa elismeri, már kora ifjúságától fogva befogadják az atyafiságba és azon vannak, hogy egyéniségének megfelelően teljes értékű tagjává válják. Minél dacosabb, csökönyösebb a fiúgyermek, annál erősebb lesz idővel a becsületről vallott fogalma, védelmi és áldozatkészsége, amiben egybe-forr apjával. Részben komoly jellegű harci és versenyjátékokban edzi erejét majdani feladataira: erő- és bátorságpróbák élesztik állandóan becsületérzését, amely arra ösztökéli, hogy hozzátartozóinak (*Gefolgschaft*) megbecsülést és dicsőséget szerezzen. Az apa vagy nevelőapa vezeti be a fiút a törvényeknek, a történeteknek és a germán életbölcsestésnek ismeretébe. Kemény és kíméletlen nevelés ez, amelyből azonban olyan büszke és hősi férfiak kerülnek ki, akik képesek megbirkózni az életnek nagy és súlyos feladataival és a mai nemzedéknek is mintaképül szolgálhatnak. Az egész tárgyalást a forrásokból merített bő szemelvények kísérik és élénkítik. A berlini olimpiai játékok ötletéből felette időszerű és tanulságos a szerzőnek könyve végén olvasható utalása egy izlandi költőnek 1200 körül írt *Merkgedicht von Rig* című tankölteményére, amely a régi germánok hármasságának megfelelően (1. fent) megannyi részletben mutatja be a csak gazdasági foglalkozásokban buzgólkodó parasztfiút, a különböző testgyakorlatokban (sportokban) kiváló fiatal harcost és az ezeknek csoportjából kimagasló, több rendbeli értelmi készséggel rendelkező, vezetésre hivatott ifjút. Ime, már a régi germánok helyes ösztönrel megérezték, hogy az igazi emberképzés nem érheti be a csak izomember tenyésztésével, hanem a mindenoldalú testi képzés mellett fel kell karolnia az értelmi és erkölcsi erőket is. Példájuk mutatja, hogy a szelekció önmaga tör utat magának, amit manapság az östehetségek kultusza és a *Freie Bahn dem Tüchtigen!* igyekszik előmozdítani. kf.

Karl Springenschmid: Deutschland geopolitisch gesehen. Leipzig, Wunderlich, 1936. (20 lap, 54 vázlatrajzzal.)

Ez a füzet többet nyújt, mint amennyit egyoldalú címe sejtet. Németország ugyan a tárgyalások középpontjában áll, de mellette érdemlegesen szóhoz jut a többi állam is: Francia-, Angol-, Olaszország, a Kisantant, sőt a többi világrész is. A szerző, akinek már korábban megjelent és szelvében elterjedt irodalmi munkáit a szakkörök is elismeréssel fogadták, a geopolitikának iskolai tanítása ügyében úttörőnek és specialistának bizonyult. A geopolitika az egyes országokon belül és kívül lefolyó alapvető tényeknek olyan szemléltető ábrázolására törekszik, amelyből fontos következtetések vonhatók le az ország jelen helyzetére és a jövőben lehetséges kialakulására. Annak a módszernek, amellyel szerzőnk ezt elérni igyekszik, lényege az, hogy felette szemléltető és hatásos rajzait néhány tartalmilag jellemző címszóval kíséri, majd a lap alján bővebb magyarázattal és a levonható következtetésekkel egészíti ki. Vezető szempont, mert az illető ország biztonságára, illetőleg ennek veszélyeztetésére döntő befolyású, az ország területének és határai hosszának viszonya. A számos közérdekű adatból a következőket ragadjuk ki: Németország területe 470.000 km², határainak hossza 6068 km; Franciaországé